

БЭҔЭНЭЭ...

БҮГҮН...

САРСЫН...

(Улуус баһылыгы муньаарыгтан бэлэтээһинэр)

ИДЬУО арыгыны докумуона суох атыылааһыны утары «Суррогат» операция ыһытты. Хатыыс бултаабыт дьон тутуллубуттар, биэр хатыыс ыстырааба 8 тыһ. солк. буолбут. Эти уоруу тохтообот.

Баһаарынай сулууспа «Жилой сектор» операция кэмигэр 280 объекты, ол иһигэр 6 котельнайы, 9 элбэх дьон мустар сири, 250 чааһынай дьизни, 9 ведомственный дьизни бэрэбиэркэлээбит. 508 киһи инструменттаах ылбыт.

Нам селотун дьаһалтатын үлэһиттэрэ село иһинээҕи котельнайдары кэрийэн бэрэбиэркэлээбиттэр. НПУ детсадтан ураты детсадтарга температурнай режим тутуһуллар. Ипподром таһынаагы дьизэлэргэ Саҥа дьыл иннинэ гааһы киллэрэр былааннаахтар. Техническэй документацияны боппуруоһа хаалбыт. Юбилейнай уулуссага 4 квартиралаах уонна биэр чааһынай дьизэ гаас турбата кэлэн турар, 35 тыһ. солк. суоһуттан кыайан холбоно илик. Селога ыттары өлөрүү саҕаланыахтаах.

МУ НУ ЖКХ иһитинэрбитинэн квартплатаны төлөөһүнүгэ үлэһиттэр, улуспо дьизитигэр кэлэн төлүөхтэрин сөп. Билинги туругунан дьон квартплатаны төлөөһүнэрэ 70 бырыһыанга тэннэр. Субсидия боппуруоһугар семинар ыһыттылар.

Үөрэх управлениета эһилли сыллаагы комплектованиета үлэ ыттар. Н.К. Алексеев бириһинигэр тустууга республика-таагы күрэхтэһии буолбут. Үөрэхтээһин үлэһиттэрэ профсоюзтарын 95 сылын бэлиттээбиттэр. Оскуолаларга сыл аңардаагы контрольной үлэлэр саҕаламмыттар. Сорох нэһиликтэргэ коммунальной өгөлөргө чок, мас тизлибэккэ турар. «Абитуриент» программа үлэлиир. Каникул кэмигэр быһыл оскуоланы бүтэрээччилэргэ курстар буолуохтаахтар.

4 врач аттестация барбыт, 2 врач куоратка үөрэнэ киирбит. Саҥа таас балыһыны тутууга ыраахтар үөскээбиттэр. Хирургическай отделениета гипс онугар пластинаны туһанар туһунан боппуруос көрүллэр, маньаха элбэх үп наада.

Санэпидстанция иһитинэрбитинэн грипп ыарыны утары профилактика түмүктэнэн ээр.

Социальной харалта управлениета согуруу куораттарга операцияга барбыт бэйэлэрэ кыайан кэлэр кыага суох ыары-нахтарга проестарын боппуруоһунан дьарыктанар.

Пенсионнай управление тохсунньу ыйдаагы пенсияны түгэтиэхтээх.

Норуот маастара А.Е. Сивцева 90 сааһынан сибээстэн Э. Сивцев аатынан музейга норуот маастардарын республика-таагы быыстапката буолбут. Саха академической театра 70 сылын бэлиттир.

Ахсынны 17 күнүнэн улууска ыччат нэдиэлэтэ түмүктэммит. 1 Хомустаах ыччаттара 1 мистэни, 2 хомустаахтар 2 мистэни, көбөкөннөр 3 мистэни ылбыттар. Наһараадатын ыччат министрствота онорбут, бастагы мистэлээхтэр телевизорунан бэлиттэммиттэр. Бу мероприятиета 11 нэһиликтэн ыччат лидердэрэ кыттыбыттар. Хамнаһа суох үлэ буоларын быһытынан бу дуоһунаска ким да үлэлиэн баарбат эбит.

«Знание» общество Аммосовскай ааһылары ытыгыга кыттыбыт, куораттан ученай Е.Е. Алексеев тахсан бу ааһыларга сылдыбыт.

Нолуок инспекцията изэтээх тэрлэтэлэри кытта үлэлэр, сир нолуога мөлтөхтүк төлөмүт.

Сэтинньи ыйдаагы хамнас бүтүннүү төлөнөн бүспүт. Тохсунньу ый ортогугар Дьокуускайга улуус бюджета көмүскэниэхтээх. Үп управлениета аныгы сылтан үп министрствоты Нам улууһунаагы финансовай-казначейскай управлениета дьин саҥа ааттанар.

Улуус баһылыгын солбууааччы М.С. Игнатьева иһитинэрбитинэн ааспыт нэдиэлэр бааньык боппуруоһугар муньах буолбут. Бааньыктар сүгүн үлэлээбэт биэр төрүөттэринэн көрүллүүтэ-хараллыта бюджеттан көрүллүбэтэ буолар. 2001 сыллаагы үтүө дьыалаларга былааны киллэриигэ арыях нэһилик хаалбыт. И.Е. Винокуров 105 сааһынан сибээстэн кини аатын иһигэр туһунан боппуруос аһаҕас турар. Нэһилиэниэ перепиһигэр үлэ ытыттылар.

Предпринимателлэр 1 сьезтэригэр элбэх этии киирбит. Икки сыл устата предпринимательство улахан хамсааһын тахсыбыт дьин сыаналаабыттар. Намы базовой улуус онор-ооха дьин этии киллэрбиттэр. Предпринимателлэргэ инники өттүгэр госуодствоттан улахан көмө оҥоһулдуохтаах. Бу сыезка 29 улуустан кыттыны ылбыттар. Быһырыын оҥоһул-лубут улуус паспортыгар олоһуран 2001 сыллаагы билгэлээһин оҥоһуллар. Баһылык отчуота, улуус муньаарын сессията буолуохтаахтар.

Бэлиттэнэ В. РЫКУНОВА



УЛУУСТАР ДЬАҔАЛТАЛАРЫН БАҔЫЛЫКТАРЫН ДУОҔУНАСТАРЫГАР БИГЭРГЭТЭР ТУҔУНАН Саха Республикатын Президентин БЫААҔА

«Саха Республикатыгар улуустаагы, куораттаагы (республиканскай суолталаах куораттар) дьаһалтала тустарынан» СР Сокуонун 17 ыстатыйатыгар сөп түбэһинэрэн 2000 сыл ахсынны 10 күнүнээҕи быһбардар түмүктэринэн Саха Республикатын улуустардаагы дьаһалталарын баһылыктарын дуоһунастарыгар регистрацияламмыт Дьяконов Альберт Николаевич Нам улууһун дьаһалтатын баһылыгынан бигэргэтэргэ.

Саха Республикатын Президент
М. НИКОЛАЕВ

Дьокуускай куорат, ахсынны 18 күнэ 2000 с.

Булчуттар уонна балыксыттар IX конференциялара

СОРСУННААХТЫК БУЛТААН!

Устап быһытынан бизес сылга биридэ ыгырыллар улуус булчуттары уонна балыксыттары обществотын конференциятыгар талыллыбыт 48 делегаттан 45-һэ кыттыны ылла, ыгырылылаахтар быһылыларынан улуус дьаһалтатын баһылыгын 1 солб. Бочкарев А.А., ИДЬУО начальнигын солбууааччы, көгүллүүр система сотруднига Эверстов С.И., экологическай милиция начальнига Зырянов А.А., айылҕа харыстабылын улуустаагы комитетын начальнига Ермолаев Ю.П. сырыттылар.

Конференцияга улуустаагы булт обществовотын 1996-1999 с. үлэтин туһунан отчуоту бырабылыанньа урукку председателэ М.Н. Дьяконов онордо. Кини, быстахтык ыллахха бу ааспыт сылларга общество олус ыарахан балаһыанньага киирбитин, сорох улуустарга олох да эстэр уһукка тийбиттерин, Чэркээччигэ база тэринэн баран уокка былды-аппыттарын, усунуос хомуйуута лаппа аччаан үп-харчы киириитэ мөлтөөбүтүн кэпсээтэ, саҥа талыллар бырабылыанньага уонна кини председателигэр ырынак

далайыгар тимирбэт суолу-ини туһуналларыгар баарда.

2000 сылга общество үлэтин туһунан общество председателин эбээһинэһин толорооччу А.И. Ноговицын сырдатта. Кини 2000 сылга алта ый курдук үлэлээн кэллэ.

Ити кэм устата үлэтэ суох дьонго үлэ мистэтин таһаарар сыалтан «Саха-булт» концерны кытта контракт түһэрсэн булчуттары тыага таһаарыны тэрийбит. Олору спецтаһынан, хап-каанарынан-туһахтарынан, аһынан-үөлүнэн, ботуруонунан, 30 кыра калибрдаах саанан хааччылыга элбэхтэ сүүрбүт-көппүт. Иньэ гынан быһылы булт сезонугар 84 киһи күндү түүлээх соноругар таһыста. Түүлээҕи туттары сыһыны булт сезонугар 46 тыһыныча солк. түүлээх туттарыллыбыт. Батамайга балыксыттар биригээдэлэрэ тэриллэн бултааһын саҕаланна. Ити балык «Байанай» маҕаһыныга атыыланы.

Быйылгы дьылга киирэн баран охотобчество дьизэ гааһынан оттуллар буолбут. — Дуоҕа бардаһыт булчуттар түүлээхтэрин туттарбат, бэйэлэрэ атылыыр-эргинэр, атын тэрлэтэрэ бизэрэ

АҔЫАХ ТЫЛ МИННЬИГЭС

Сэтинньи ыйга Модут нэһилиэгэр үгүс кизг хайыс-халаах үлэлэр ытытылыннылар. Нэһилик да, улуус да олоһор биэр кэрэ-бэлиэ түгэнинэн агрооскуола аһылыбыта буолла. СР үөрэҕин министрэ Михайлова Е.И. балаһан ыйын 18 күнүнээҕи бирикээһинэн Модут орто оскуолата агрооскуола буолла. Бу ый 18 күнүгэр агрооскуола үөрүүлээхтик аһылына. Инникитин коллектив үлэтин былаана кизг уонна дьирин ис хоһоонноох.

«Модут» ГУП хортуппуй, сизэмэ үүннэрэр биригээдэлэрэ урукку сылларга бастыг үлэлээх комбайнер, механизатор Петров Гаврил Александрович, СССР тыатын хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ «Үлэ Албан аата» 3-с степеннээх орден кавалера Ли Максим Николаевич ааттарын үйэтитэр сыаллаах тыа хаһаайыстыбатын салаатыгар үөрэнэр нэһилик студенттарыгар стипендия олохтоото. «Модут» ГУП директора Осипов В.В., звеньеовод Новиков Р.И. үөрүүлээх быһыыга-майгыга агрооскуола администрациятыгар туттардылар.

Сэтинньи ый 28-30 күннэригэр нэһиликкэ улуустаагы социальная харалта управлениетын күннэрин тэрийэн ытытылар. Ол курдук улуустаагы дьиз кэргэн уонна ЗАГС отдела (сэб. Ильина Л.С.), улуустаагы прокурор солбууааччыта Сидоров В.Е., үөрэх управлениетын социальной-психологической сулууспа салайааччыта Иванова В.П., нарколог врач Петров А.Д. о.д.а. састааптаах биригээдэнэн олохтоох агрооскуола 5-11 кылаастар үөрэнээччилэригэр бэсиздэ-урооктары ытытылар. Эбиэт кэннэ төрөппүттэри үөрэхтээһини тэрийдилэр. Бу үлэни дьон олус сэргээтэ. Арай аҕалар бу көрсүһүүгэ кыттыбатахтара хомолтолоох.

Оскуола үөрэнээччилэрин президентскэй сэбиэтин талы кистэлэн куоластааһынынан ытыллыбытын түмүгэр президентинэн 11-с кылаас үөрэнээччигэ Вася Сыроватскай талылына. Киниэхэ вице-президентинэн 8-с «б» кылаастан Маша Шадрина буолла.

Быйыл күһүҥҥү призывка 3 уолбут Аҕа дойдугарыгар изэстэрин төлүү Россия армиятын кэксэтигэр бардылар. Уолаттарыгыгар Ваня Поповка, Сережа Чириковка, Павел Мальцевка бары үтүөнү баарабыт, эрэлбитин биллэрэбит. Онтон Коля Харитонов, Миша Константинов изэстэрин чиэстээхтик толорон төрөөбүт дойдугарыгар эргиллэн кэллилэр. Инники олохторугар ситиһиилэри баарабыт.

Улуустаагы ыччаты үөрэтэр кини Модуттаагы киз-һээни оскуолатын филиала үлэтин саҕалаата. Быйыл барыта 18 ыччат үөрэнэр былааннаһар, ол иһиттэн 11-с кылааска алталар. Ааспыт 1999-2000 үөрэх сылыгар бүтэрбит 3 ыччат бэйэлэрин кыахтарынан орто анал үөрэххэ киирдилэр.

М. ШАПОШНИКОВА, Модут

ны илдэ сылдыбы быраабы-лаларыгар үөрэтиибит мөлтөх. Охотобчество чили-энэ буоларга хайаан да охот-минимум дьин туттарылы-ахтаах. Ити бийэхэ урут-уруккуттан тутуһуллубат, формальнойдык оҥоһуллар. Онон охотминимум туттар-быт эрэ кинини чилиэтинэн ылары кытаанах хонтуруол-га туруоруохха. Булчуттар тулалыыр эйгэни харыстаа-һынга, айылҕаны киртити-ни утары охсуһууга кыһам-маттар. Ол чачыны биһиги бултуур үүтээнэртэн көрүөхпүтүн сөп. Үүтээнэр тастарыгар бөх-сыыс, быгы-ылка-баанга, араас целло-фаннар, пластиктар ыһылла сыталлар. Итини барытын хомуйа-сааһылы сылдыары ситиһиэххэ, ону модьуйоох-ха наада. Улуус булчуттара, балыксыттара саамай били-нэр тэрлэтэлэринэн охотоб-чество буолара саарбаҕа суох. Онон бу тэрлэтэ быра-былыанньага күөскэ үлэли-эхтээх, көрүлүөхтээх. Булду барытын лицензиянан булту-уртуһунан сурах-садьк тар-фаммыта. Ити сыһа. Биһи-эхэ, булт кыра сиригэр, биэр-икки чөркөйү ытан ылаары лицензия атыылаһар ноцоот-тоох. Онон улуус территори-атын приписной хаһаайысты-ба онорон лицензията суох бултууру ситиһиэххэ наада. Булчуттар үүтээн тутталла-рыгар хайаатар да лесхозтан көңүл ылыахтаахтар. Ол суох буоллаһына хас биридди (Салгытын 4 стр. көр)

САНАҮЙЭБЭ — ЭДЭРДИИ ЭРЧИМИНЭН!

УЛУУС ВЕТЕРАННАРЫН СЭБИЭТИН ҮЛЭТИТТЭН

Кэнники 4 сүл 11 ыйга улууспут ветераннарын сэбиэтин салайар-тэрийэр үлэзэ дьобурдаах, дьон-сэргэ ытыктыыр, улаханыттан ыччатыгар тийэ билэр ытык-мааны эбээ уонна ийэ, СР культуратын үтүөлээх үлэһитэ Матрена Васильевна Петрова салайан үлэлэттэ уонна ветераннар конференцияларыгар иккис болдьоххо үлэлииргэ итэҕэли ылла.

Энсиэли хочотугар билигин 71 сэрии кыттыылааҕа (1996 с. 110 этэ), 9 сэрии огдооболоро

Кинилэр ортолоругар Россия уонна Саха Республикатын 8 үтүөлээх үлэһиттэрэ, 12 улуус Ытык киһитэ, 2 сэрии ветерана бааллар.

Ветераннар сэбиэттэрин үлэлэрин ситиһиитин кистэлэнэ — былааннаах итиэннэ толкуйдаах үлэ.

1996 с. Аҕа дойдуну көмүскүүр Улуу сэрии сағаламмыта 55 сылыгар аналлаах Кэриэстэбил Күнүгэр «Мин мантан сэриигэ барбытым» мемориал тутуллубута. 1997 с. М. К. Аммо-

С. Д. Евсеева учаастактаағы баһыһа базатыгар сааһырбыт дьонго 9 куюйкалаах реабилитационнай киһи аһыллыбыта. Икки нэдиэлэ устата ветераннар бэлэм аска-танаска босхо эмтэнэллэр, сынньаналлар.

1999 с. сайынныттан Нам селотун дьаһалтата (баһылык Д. П. Корякин, социальная боппуруска солбуйааччыта Т. А. Кондратьева), село ветераннарын сэбиэтин председателэ В. А. Колесов быһаччы тэрийиилэринэн ветераннар дьизэлэрэ тутуллан, ити сүл ахсыннытыгар үлэзэ киллэриллибитэ. Бутууну улуус ветераннара 25 тыһ. солк., республика ветераннарын фондата 10 тыһ. солк. үбүлээн көмөлөспүттэрэ.

Улуу Кыайыы 55

сылыгар аналлаах дьаһаллар үрдүк тэрээһиннээхтик ытыллыбыттарын өртүттэн өрөннөрүгэр тийэ өйдүүбүт. «Ким да умнуллубат, туох да умнуллубат» девизтээх ветераннар фестиваллара оонньооботох оҕо саастаахтарга анаммыта, онуоха 500-төн тахса ветеран кытынна, 250-ча араас нүөмөр толорулуунна. Ветераннар айар быыстапкаларыгар 100-төн тахса үлэ көрдөрүллүбүтүн 1200-төн тахса көрөөччү көрөхсөөтэ, Польшаттан сылдьар ыалдыттар астыннылар.

37 сэрии, тыыл, үлэ ветераннара Дьобуускайга саҕа Саха театрыгар Улуу Кыайыы 55 сылыгар аналлаах концерт-композицияны дуоһуйа көрбүттэрэ, кинилэри социальная көмүскэл министрэ Ю. А. Песковская истинник көрсүбүтэ.

Энсиэли хочотун экономика, культурата сайдарыгар кылааттарын киллэрбит Чурапчы уонна Туой Хайа көһүүтүн кыттыылаахтарын кытта көрсүһүүнү пенсионнай управление (начальник К. К. Ядрихинская) иһирэхтик тэрийэн ыыпыта.

Сэрии огдооболорун улуус дьаһалтатын ЗАГС, дьизэ көргөн демографическай политикатын отделе көрсөн, биеэри киһини долгутардык ыыппытара.

Н. М. Рыкунов аатынан улуустаағы библиотека Улуу сэриигэ кыттыбыт буойуннарга, тыылга Кыайыыны уһансыбыттарга «Мэгэ Таас» кинигэ 2-с чааһа тахсытын презентациятын тэрийбитэ.

Историко-этнографическай музей уонна Саха народнай художества Эллэй Сивцев аатынан художественнай музей «Сүгүрүүн Улуу Кыайыы буойуннарыгар» быыстапкалары аспытара.

Бары нэһиликтэргэ памятниктары сэргэхситэн, сэрии, тыыл ветераннарыгар мероприятиялары ытыллылар.

Бам ыйын 9 күнүгэр улууска «Ким да умнуллубат, туох да умнуллубат» девизинэн Улуу Кыайыы 55 сылыгар аналлаах дьаһаллар ситиһилээхтик барбытара.

Оонньооботох оҕо саастаах тыыл ветераннарын спартакиа-

дата Хатын Арыыга тэриллэн, сааһыра быһытыыбыт дьон, кыахтарын учуоттанан, сүүрэнкөтөн, хаамыскалаан, хабылыктаан, мохсуолаан, күүстэригэр күүс, доруобуйаларыгар эрчими эбинэн тартаспыттара.

Хас биридии нэһилиэк, бөдөг коллективтар ветераннарын сэбиэттэрэ бэйэлэрин үлэлэригэр туох эрэ туспа суоллаахтар-иистээхтэр. Холобур, Хатын Арыыга, Салбанга, Партизанга, Хамаҕаттаа ыччаты кытта үлэ оскуолаттан сағалаан ытыллар.

Биллэрин курдук, ветераннар сэбиэттэрин председателлэрэ кэлтэгэй да кэспизикэ хамнаһа суох, агардас энтузиазмга тирээирэн үлэлииллэр. Дьонго үтүнү онороору, олохторун чэпчэтээри. 5 сылга түөртэ семинар ытылыына, о. и. иккитэ улуус дьаһалтатынан, Суоттуга уонна республика ветераннарын сэбиэтин тэрийиитинэн.

Улуус ветераннарын сэбиэтин уонна социальная көмүскэл управлениетин тэрийиилэринэн экскурсияларга, о. и. Лена устун айанга, агардас быйыл 109 сэрии, тыыл, үлэ ветераннара, сэрии огдооболоро сынньаммыттара — кинилэргэ умнуллубат өйдөбүл.

226 сэрии, тыыл, үлэ ветераннара, сэрии огдооболоро Дьобуускай профлиакторийдарыгар сынньаннылар, доруобуйаларын тупсардылар.

Үтүө дьон, үтүө салайааччылар хаһан баҕарар биридүүлээн киһи, тэриилтэ олоһор үчүгэй дьайыыны онороллор. И. Е. Винокуров төрөөбүтэ 100 сааһын туолуутугар Президент М. Е. Николаев фондата тэринигэр дьизэ сүбэлээбитэ. Онон 04.06.96 с. 603 №дээх Министр сибидиэ-талыстыбэтин ылан, улуус ветераннарын фондата үлэлиир. Ветераннар общественной Фондаларыгар отчуоттуур кэмгэ 578696 солк. кирбэтилтэн 571112 солк. ороскуоттанна. Расчетнай счекка тобох хаалла — 43181 солк. 71 х., кассаҕа баар уу харчы — 1572 солк. 76 х.

Нам улуунун сэрии, тыыл ветераннарын общественной фондатын бүһүн ороскуоттааһына ханны даҕаны сокуоннай суох ороскуоттааһыннар суохтарын ревизия 2000 с. алтынны 24 к. бигэргэспитэ.

Инникитин ветераннар ылыммыт тэтимнэрин ыһыктыбат сағалаахтар. Сүрүн болҕомтолорун ыччакка, оскуола оҕолоругар, дьизэ көргөни кытта сибээскэ уураллар. «Память» кинигэ 8 тома 04.04.2000 с. таҕыста, 62000 киһи кирирдэ. Кылаабынай редактор М. П. Габышев, редакторы солбуйааччы К. Е. Павлов, 7 чилиэннээх редколлегияны К. К. Корякин салайар. Өссө да сэрии, тыыл ветераннара ситэ киллэрриллэ иликтэр. Ааттарыгар-суолларыгар сыһаналар-халтылар да бааллар. Аны 9-с том күн сирин көрүүхтээх. «Память» кинигэ матырыйаалларын хомуйууга А. А. Протопопов, М. Я. Колесов, А. И. Ксенофонов сыралаһан үлэлээтилэр.

«Фронтной дьизэ көргөн» кулуубун тэрийиини тобулуохха.

Инникитин ветераннар сэбиэттэригэр саҕа үйэзэ сағалыы эрчиминэн, дирин толкуйдаахтык, былааннаахтык, дьонгут-сэргэбит туһугар, Энсиэли хочоту бары өттүнэн сайдарын туһугар үлэлииргитигэр бағарабыт.

Бачээккэ бэлэмнээтэ А. ВАСИЛЬЕВ

Күннэтэ көрөр дьоммут

УРУУЛГА 40 СҮЛ

Данил Семенович Иванов Аҕа дойдуну көмүскүүр Улуу сэрии уонна уот кураан сылларыгар бэйэтин бири саастыылаахтарын курдук, 12 саастааҕар ат кыраабылын педальга атаҕа тийбэттин үрдүнэн от мустарбыта. Ити сүл күһүн үчүгэй үлэтин иһин колхоз бырабылыанньата 50 солкуобай харчынан бириэмийэлээбитэ.

Данил 13 сааһыттан сағалаан, икки сайын икки ферма ынар ынахтарын хомууан, бостууктаабыта.

1947 сыллаахха Карл Маркс аатынан колхоз салалтата Данилы эрэнэн, Дьобуускайга трактористар курстарыгар үөрэххэ ыыппыта. Бизэ сүл устата ХТЗ тракторынан от оустарбыта. Икки сүл устата, кыһынгы кыһааннаах тымны дьизэ аахсыбакка, Искра учаастагар балааккаҕа хоно сылдьан, молотилкаан бурдук астааһыныгар тиргиһитэ-хорупшуга. Техникаҕа олус дьобурдааһын, материальная чааһын бөркө билэрин сыаналаан, колхоза аны суоппардар курстарыгар үөрөттэрэ ытыгар.

Данил Семенович түөрт уонча сүл устата араас мааркалаах автотомассыналарга үлэлээтэ. Техникатын таптыыра, утары көрүнэрэ, өрөмүөнүүрү, биридди массынатын 6-7 сүл тохтоло суох уруулууга. Өлүөхүмэни, Бүлүүнэ, Чурапчынан от, уотурба тизийиитигэр суолга алдьаныыта суох сылдьара, аварияны таһаарбатаҕа. «Аварията суох үлэтин иһин» знактарынан нағараадаламмыта.

Суоппардырын таһынан кэчкэ сылларга общественной сүөһү аһылытын соғотуопкалааһына звено салайааччытынан, бизэ сүл витаминнаах от мээккэтин бэлэмниир агрегат, икки сүл сенаһы бэлэмниир звенолары сатабыллаахтык сайлаталаабыта, бариллибит соруудахтары аһара толортообута.

Үлэһит үрдүк аатын ылыырыттан общественной үлэлэргэ актыыбынайдык кыттан барбыта, хаста даҕаны нэһилиэк уонна оройуон Сэбиэттэрин депутатынан, совхоз парткомун уонна биридэ ССКП Саха уобаластаағы комитетин Пленумун чилиэниэн быйбардаммыта, итиниз барытыгар мэлдьи үрдүк эппитинээхтик сыһыаннаспыта. Пенсияга тахсыан аҕай иһиниз ДНД нэһиликтээҕи штабын начальнигынан үчүгэйдик үлэлээн, буруйу онорууну утары охсунууга актыыбынай кыттыытын иһин Саха АССР Ис дьыалара министростотун Бо-чуотунай грамотатынан нағараадаламмыта.

Данил Иванов уус-уран самодеятельноска оҕо сааһыттан кыттыбыта. Далэзэ 1949 сүл кулун тутар 26 күнүгэр «Кыым» хаһыакка: «Колхоз эдэр производственнига Данил Иванов араас омуктар үңкүүлэрин көрөхсө биллээхтик толортуур. Көрөн олоһон, бу Саха сирин тыа-тыгар үөскээбит оҕо араас омуктар үңкүүлэригэр, ырыларыгар ханна үөрөммитэй дьизэ сөҕү саныыһын» — дьизэ корреспондент В. Никитин суруйбуттаах. Данил Семенович биллигин даҕаны кулууп иһиниз тэриллит струнный оркестр чилиэнэ, балаайкара оонньуур. Бэйэтэ уонна көргөнэ Анастасия Филипповна (билигин суох) оҕолоро Юрий, Тоня, Саргы улууска уонна республикаҕа биһирэнэр бэртээхэй ырыаһыттар.

Кэспир киһин өссө спордууан утумнаахтык дьарыктанан, көңүл тустууга оройуонга хаста да чемпионнаабыта, биллигээһингэ дьизэ нэһилиэннээҕэ тустууну пропагандалыыр. Д. С. Иванов өр сыллаах таһаарылаах производственной уонна общественной үлэлэрэ үрдүктүк сыаналанан, «Бочуот Знага» орденынан, «В. И. Ленин төрөөбүтэ 100 сылын бэлэитээн «Килбиэннээх үлэтин иһин», «Үлэ ветерана» медалларынан, элбэх Бочуотунай грамоталарынан нағараадаламмыта. Быйыл алтынныыга улуус Ытык киһитин бочуоттаах аата ингэрилиннэ. Республикаҕа профтехүөрэхтээһин 60 сыллаах юбилейинан сибээстээн, хары чаһы-ыттан бириэмийэлээнэ.

Данил Семенович «Улуус Ытык Киһитэ» ааты ылыытынан ис сүрэхпиттэн эғүрдэлибин уонна үтүө доруобуйаны, уһун дьоллоох-соргулаах олоһу бағарабын!

Николай ГАВРИЛЬЕВ Аппааны с.



(1996 с. 16 этэ), 48 Чурапчы көһүүтүн кыттыылаахтара (урут 67 этэ), 53 Герой-ийэлэр, 2 Туой Хайа көһүүтүн кыттыылаахтара уонна политической репрессияга эмсэҕэлээбиттэр, Чечня сэриитигэр сылдьыбыттар бааллар.

Өлүөнэ Эбэ Хотун Саха сирин уонунан тыһынча уолаттарын, ол иһигэр Намтан 1750 оҕолорун кыргыс толоонугар, Ийэ дойду көмүскэлигэр, 382 киһини үлэ фронтугар атаарбыта. 806 буойун көңүл уонна тутулуга суох буолуу иһин сырдык олохторун толук биэрбиттэрэ.

Таастаахтан Кривошапкинар дьизэ көргөттөриттэн 6 уол, 4 күтүөт, Николай Полищенколартан 5 уол, 10 ыалтан 4-түү киһи, о. и. Хатын Арыы Марковтар дьизэ-кэргэн 4 уоллара ахтыһаннаах алаастарыгар, алаһа дьизэлэригэр эргиллибэтэхтэрэ. 33 ыалтан үстүү, 80 ыалтан иккилии хотойдор арҕаа көһүттэрэ.

Кинилэр сырдык ааттара «Мэгэ Таас» 1, 2 томнарыгар кыһыл көмүс буукубаларынан сурулуунна.

Улууспутугар социальная чэпчэтиилэринэн 71 сэрии ветерана, 1017 тыыл ветерана, 2566 пенсионер, 890 инбэлиит, барыта 4553 киһи туһаналлар. Кинилэр билинни олох сиринэн кэтэх хаһаайыстыбаларын сайыннарыыга туруулаһаллар: баайдарыгар-дуолларыгар 4194 ынах сүөһү, о. и. 1632 ынар ынах, 1147 сылгы, о. и. 777 бизэ, 606 сибииннээ, 3601 көтөр, 235 хаас баар. 1084 тоннаттан ордук үүт ыанна, үрүн аһы батарыттан 943 тыһ. солк. дохуот киллэрилиннэ. 36 тонна 811 кг эт ылылынна.

Кэтэх хаһаайыстыбалаах ыаллар хочолорун өг кырсыттан 6306 тоннаны оттоотулар, 57678 кг огуруот аһын арааһын үүннэрдилэр, 363931 кг иккис килиэби хостоотулар.

Нэһиликтэргэ уонна бөдөг коллективтарга ветераннар сэбиэттэрэ улахан апаратытаахтарын, дьон туһугар үлэлиилэрин 15-тэрэ «үчүгэйинэн» сыаналаммыттара туоһулуур. Ветераннар улуустаағы конференцияларыгар 38 делегат таллыллыбытттан 34-дэ кытынна.

сов төрөөбүтэ 100 сылыгар «Кэлэр канарэски ыччатым, тут мин алгыспын» дьизэ девизтээх сэрии, тыыл уонна үлэ ветераннарын фестивалыгар бары нэһиликтэргэ 540 ветеран көхтөөхтүк кыттыбыта, прикладной искусство быыстапката тэриллибитэ.

1997 с. устата ветераннар сэбиэттэрин көрүү-конкурса ытыллыбыта, үлэни сэргэхсиппитэ. 1998 с. улуус тэриллэбитэ 200 сылыгар ветераннар кулууптарын драмколлективтары көрүү-конкурсугар 16 нэһиликтэ 16 пьеса туруоруллубута, о. и. Н. Неустров «Тизэҕэбит», «Куһаҕан тыын», П. Ойуунускай «Ыраахтаағы ыйааҕа», Суорун Омоллоон «Күөх көппө», Степан Ефремов «Лэкиэс», «Куорат кыһа», Л. Попов «Улуу Туймаада», Харысхал «Сэрии тыһыс тыһа», «Аммаҕа саас этэ» уо. д. а.

Ветераннар 1-кы спартакиадаларыгар Партизанна 170 ветеран спорт үс көрүгэр күрэс быйдыаспыттара. 1-гы миэстэни Хатын Арыы (ветераннар сэбиэттэрин председателэ Е. П. Рожина), иккиһи Партизан (М. П. Турантаева), үсүһү 1 Хомуस्ताах (В. Д. Жиркова) ылытытара.

«Оо, кэрэ Нам сирэ» улуустаағы фестивалга ветераннар кыттыылары үрдүк таһымнааҕа. Олоххо баай опыттаахтарбыт көхтөөх кыттыыларынан улуус уонна нэһиликтэр историялары чөкөтүлүннэ. Маныаха В. М. Бочкарев, И. З. Кривошапкин дьобуннаах үлэни толордулар. 1999 с. сааһырбыт дьон сылларыгар аналлаах месячникка дьон олоһун көрүүгэ-истиигэ, чэпчэтиигэ нэһиликтэр баһылыктара, ветераннар сэбиэттэрэ, управлениелар, тэриитэлэр, бааһынай хаһаайыстыбалар, предпринимателлэр, спонсордар туох кыалларын барытын онорбуттара.

Месячник кэмигэр улуус баһылыга А. Н. Ядрев дьаһалынан доруобуйа харыстабылын, социальная көмүскэл управлениеларын (кылаабынай врач В. В. Макаров, солбуйааччыта Н. М. Шестаков, А. П. Сивцева), солбуйааччыта М. С. Макарова), улуус ветераннарын сэбиэтэ (председатель М. В. Петрова), Партизан нэһилиэгин баһылыга

ОҕО СААС УОННА ОҕО СПОРДУН СЫЛЛАРА



КЭЛЭР КӨЛҮӨНЭЛЭР СЫАЛЛААХ ФОНДАЛАРА



ОҕО СААС МАНТАН САҒАЛАНАР

Бу соторутаарыта этэ: палатаҕа уон оҕор биэр раковина, отделение буттүүнүгөр биэр туалет, диэн ахтар Антонина Николаевна Григорьева, оро республиканский балыһаһын эмтиир үлэһэ кылаабынай врачын урукку солбууааччыта. 80-с уонна 90-с сыллар сағалаһыларьгар оҕо доруобуйатын харыстабылыгар республика ханнык сыһан баарын манньк чакчы итэрттиллээхтик туһулуур: дьэ капитальной өрөмүөнэ — бастаан биэр агарыттан сағаламьыта... уонна 11 сьл сағалан барьыта, оттон дьэ (биллинг мээрэйнэ) улахан суоҕа.

Оро республиканский балыһаһын үлэһиттэрэ Клинико-диагностический киин үлэһэ кирибитин кэнэ бэйэлэрин баҕа санааларын «уруһуйдаабыттар», эгэ оҕолор хаалсыахтара дуо. Оҕо клиниката хайдах көстүүлээх буолуохтаарын, отделениеларын эмиз уруһуйдаабыттар уонна балачча ыһаһынаах үлэһит республика доруобуйа харыстабылын министрвотыгар ыһпыттар.

... 1997 сылга ити баҕа санаа олоххо кирибэтэ. Билингти ийэ уонна оро харыстабылын Киинэ республика медицинаҕа Национальной киини быстыспат сорьоту. Бу дэнгэ көстөр объект уопсай ивэ 96 тыһыынча квадратнай метртэн ордук.

Оро уонна ийэ харыстабылын Киинэ (оро республиканский балыһаһата манна көһөрүллүбүтэ) 15-ригэр дьэри саастаах оҕолору сыгыаран эмтиир, оттон төрөтөр дьэһэ ыараханньк оҕолорун туруктаах ийэлэр кирирэллэр. Саамай ыарахан туруктаахтары улуустартан санаанацция көмөтүнөн ағалаллар. Ааспыт сьл кулун тутарьттан Киингэ 2154 оро төрөтө. Манна кырачааннар Күн сирин көрүөхтэрин инниттэн, ийэлэрин иһигэр сылдьан, доруобуйаларын тургутар, физическэй уонна психическэй сайдыыларыгар диагностиканы бараллар. Оттон ийэлэргэ медико-генетическэй консультациялар (төрүү илик оҕолору чинчийи түмүктэрини) тэриллэллэр. Олус ыарахан түгэнэргэ оро төрүүрүн эбэтэр төрөбөтүн ийэлэр быһаараллар. Итэһэстээх оҕолор төрөтөхтөрүнэ, тутатына ыксаллаах медицинскэй көмө оҕоһулар. Болдох иннинэ Күн сырдыгын көрөр кырачааннары аналлаах барокамералар күүтэллэр.

Киингэ медиктэр кыра хамнастаахтар, ол эрэри санаалара өрө көтөүллэн үлэһиттэр: Киин киинилэргэ иккис тыһыны биэрбитин курдук. Билингти Киингэ үлэһэччилэртэн үгүстэрэ, Киин тутулла турдагына, Италияҕа, Израильга, АХШ-ка, Германияҕа, Австрияга баран үөрэммиттэрэ. Саамай үчүгэйи уонна бастыгы ыһымьытара, адьас аныгы медицинскэй техниканы салайарга үөрэммиттэрэ, эмтэһин аныгы саға ньымаларын баһылаабыттар, олору туттуу

компьютернай технологияны туһаныһан эрэ ситийиллэр.

Атын клиникаларга фантастиканан аарыллар манна күһнээҕи дьыаланан буолла. Холобура, телемедицина. Киин территориятыгар улахан телеэкраннаах кииз саалаҕа араас идэлээх медиктэр Россия уонна Аан дойду медицинскэй чөмчөкөлөрүн лекцияларын истэллэр. Москва бастың клиникаларын кытта уустук операция барыахтаах оҕолор туттарынан телеконсультациялар куруутун ыһтылаллар.

Оро уонна ийэ харыстабылын Киини туһунан төһөнү бағарар көпсөххэ сөп. Киин үлэһэбит сьлын агарыгар медиктэр буруйдаарынан биэр да ийэ өлүүтэ таһаарыллыбата. Дьокуускайга оҕо өлүүтүн таһыма эмискэччи намтата, оннооҕор Москвадан арыһа. Биер саастарын туола илик кырачааннар кыратык даҕаны ыарыдахтарына, Киингэ сыгыарыллаллар: дьэһэ бэйэ эмтэһинэ көнүлүлэмэт!

Бу Киингэ экскурсияҕа Владимир Путин (ФСБ баһылыга эрдэинэ), Егор Строев уо. д. а. сылдыбыттар. Антонина Николаевна биер түгэни көпсөтэ. «Азия Оҕолор» Аан дойдутаағы ооньуулар Дьокуускайга ыһтыллар көмнэригэр Киин медиктэригэр атын национальной республикаттан коллегалара ыалдыттаабыт. Төрөтөр дьэ кылаабынай врачын үлэһит эбит, анаан-минээн уоппукатын ылбыт итигинэ Дьокуускайга спортивной хамаанда врачын кэлбит, ийэ уонна оро харыстабылын Киини илэ харыстан көрөөрү. Ханнык эрэ киин хаһыаттан Киин туһунан аахпыт. Киин хас биердиин отделениены сирийэн көрбүт, специалисттартан ийиттэласпыт, киин салайар төрөтөр дьэһитин врачтара манна стажировканы барыахтарын син дуо дьэ сүбэлэспит. Күн бүтүүтүгэр, дэлби сылайан, эппит: «Эһиэхэ туох баарын көрөмүөн ыарыйдым, биһиги манньгы көрүөхпүт суоҕа, ханнык да эрэл суох...»

СИР УҔУГАР

Быйыл Россияҕа маңнайгы Аан дойдутаағы биологической станция — «Лена-Норденшельд» аһыллыбыта бизе сьлын туолла, киини тутуу туһунан быһаарыи айылға харыстабылын Аан дойдутаағы фондагы (Стокгольмга баар) кытта биергэ ыһынныллыбата.

Станцияҕа бастаан сылдыбыттарга барыларыгар бу сир кыраай уһуга буоларын туһунан өйдөбүл ааһан-арахсан биэрбэт, хайа да диэки хайыс — уйаара-кэйээрэ биллибэт туундара. Манна уһук Хотугу сиргэ, Лена өрүс төрдүгэр, «Уус-Лена» айылға государственнай заповеднигын кыранысастаагы «Лена-Норденшельд» научнай-чинчийэр станция олохсуйбута.

Станция начальнигын солбууааччы, биологической наука кандидата Владимир Иванович Поздняков станция персонала сьччача алта иһилээһин көпсөбүтэ. Киинлэр чумпу олохторо Аан дойдутаағы научнай-чинчийэр экспедициялар чилиэннэрэ кэллэхтэринэ эрэ кэһиллэр.

Атырдыах иһин бүтүүтүгэр «Циркумпольная контекста российской Арктика айылҕатын харыстабылын кэскиллэрэ» Аан дойдутаағы рабочай көрсүһүү кыттылаахтара станцияҕа сылдыбыттар. Киинлэр Лена

төрдүгэр айылға араас харамайдарын, көстүүлэрин кэтээн көрүүгэ «Лена-Норденшельд» биологической станция оруолун дьүүлэспиттэрэ, арктической айылға харыстабылын уобалаһыгар сүрүн научнай-чинчийэр сорукутары быһаарыттар.

Бу кыраакый станцияҕа дьоһунаах суолта бэрриллэр, ити киин турар сирэ дьиктилэрдээһинэн быһаарыллар, ону тэнгэ Уус-Ленатаағы заповедник баарынан. Кэнники бизе сылга кыра куба ахсаана 3,7 төгүл, хаас 1,5 төгүл элбээтэ. Саамай хотугу научнай-чинчийэр станция баар буолан, атын дойдулар ученайдара тэрийэр холбоһуктаах экспедицияларыгар биһиги ученайдарбыт кыттыһыи ылар эби кыарьдылар.

Соторутаағыта российской-германской холбоһуктаах экспедиция үлэтин түмүктээтэ, «Лаптевтар муораларын системата-2000» программа чэрчитинэн үлэлээтэ. Станция сотрудииктара Арктика айылҕатын туругун туһунан олус сыаналаах информацияны муньаллар, ирбэт тон палеоклиматическэй процесстарын үөрэтэллэр уонна итиннэхэ олодуран, Аан дойду климата уларыһытыгар сабыдыаллыыр процесстары сабаҕалыыр кыахтаахтар.

Аан дойдутаағы биологической станцияны тутууну дьиккэй айылға Аан дойдутаағы фондатын (WWF) шведскэй отделениета уонна биһиги кэлэр көлүөнэлэрибт Сьаллаах Фондалара үбүлээбиттэрэ — ороскуот улахан агара уйууллубута.

Уйан хотугу айылға харыстабылыгар туһааныллыбыт араас программаларга республикабыт актыыбынайдык кыттар. Биһиги сирбиитигэр-оппутугар биологической научнай-чинчийэр станцияны тутуу түбэстиччэ буолбатах, бу булчучулаах дьыала. Кэнники уон сылга биһиги айылҕаны харыстыыр системабытыгар саамай биллэр-көстөр уларыһылар таҕыстылар.

1995 сьл олуньутугар «Лена остуолбалара» бастакы республиканской айылға национальной парката официальнойдык аһыллыбыта. Киинэхэ өссө түөрт эбиллибитэ: «Сиинэ», «Муома», «Уус-Бүлүү» уонна «Хальма». Республикабытыгар тулалыыр айылға хамсыыр-харамайын онунан хаалларып программатын олоххо киллэриигэ үлэ ыһтыллар. Экологической туризм сайыннарыыта ураты суолта бэрриллэр. Оро үс экологической парката үлэһит, киинлэр хас биердилэрэ хатыласпат уратылаахтар уонна эдэр туристары экологической итингэ туспа суоллаахтар-истээхтэр.

«Кэңкэмэ» (Нам улууһа) парката быйыл сайын «Эхо» экологической ылгыһынан айаннар тэриллилэр. Оҕолор сиргэ сылдырга, хаартыскаҕа түһэрэргэ итиннэ видеосъемнары устарга үөрэннилэр. «Фускулла» (урукку «Мохсоьд») пионерской лаапыр территорията, Дьокуускай таһа) оҕолор эмтээх үүнээйилэр сэдэх көрүнэрин үүнэрдилэр, киинлэр уратыларын уонна тутулууларын үөрэттилэр. Оттон «Хотуйга», Амма улууһугар, эдэр натуралистар рекультивированнай территорияҕа тахсар процесстары кэтээн көрдүлэр. Хаһан эрэ бу мистээр өрүс суньэ кууран хаалбыт, онтон соторутаағыта өрүс эмиз төһөнн кэлбит, айылға бэйэтин күүһүн чөлүгэр түһэрэрин оҕолор олус интэриһиргииллэр. Быйыл сайын «Бивень» («Аһыы») эколого-геологической лаапыр аан маңайынан үлэлээтэ, эдэр палеонтологтар каникулларын аһардылар.

Оҕолор айылҕаны кытта алтыһыларыттан дуоһуйаллар, хаһан да умнубаттар, тыһынаах айылҕатан үөрэллэр, киһи дьайытыттан уйанын уонна тутулуктаарын бизе-

тик өйдүүлэр. Киинлэртэн ким эрэ айылға харыстабылын идэ оҕостоһуун ким биллэй. Биологической буоллахтарына, «Лена-Норденшельд» станцияҕа элбэхтик сылдыһахтара, аналлаах географической карталарга киһи кыраакый туочуканан бэлиттэр, ол эрэри киһи туһунан Аан дойду үгүс мунуктарыгар биллэлэр.

ТӨРДҮ-

УУҔУ БИЛИИ

Кэлэр көлүөнэлэр Сьаллаах Фондаларын үбүнэн алта сылга уопсай үөрэхтээһин 13 оскуолата, Үөһэ Бүлүүгэ гимназия тутулуһулар.

Кэлэр көлүөнэлэр Сьаллаах Фондалара «Сахабилибанк» нөҕү учууталлар дьэ тутталларыгар уонна квартира атылаһалларыгар (78000 квадратнай метр) харчы бэрбитэ. Ол түмүгэр 1198 педагогтар дьэ кэргэттэрэ олорор дьэ проблематын быһаардылар.

Бизе сьыллаарыта Фонда тыа сирин үөрэнээччилэригэр «Сахабилибанк» сирэй сьеттары астарьыта. Бизе сылга орто оскуолалар выпускниктара 4,5 мөл. солк ыллылар. Биччэттар инники дьылдарын быһаарынар саамай эһпээттээх көмнэригэр бу улахан тирэһинэн буола.

Билингти ирдэбиллэргэ эһпээттир саға оскуолалар гэлэччи арыллыбыт түнүктэри санаталлар, онон биһиги республикабыт инникитин көрүөт.

2001 сылга Ытык Күөлгэ А. И. Софронов аатынан 1 №-дээх орто оскуола 100 сааһын туолар. Киһи үбүлүүһүн аныгы саға дьэһэ бэлиттээҕэ, бырайыагын быһыһынан үйэ устата туһаныллыахтаах. Президент М. Е. Николаев оскуолаҕа сылдьан, манньк суруйан хаалларыбыта: «Үүнэр ыччат туһунан баҕа санаам олоххо кириитин манньк оскуолаҕа көрөбүн...»

Физмат оскуола базатыгар 1990 сыллаахха аһыллыбыт Үөһэ Бүлүүгэ орто оскуола-гимназия норуот учуутала Михаил Андреевич Алексеев аатын сүгэр. Гуманитарнай уонна физико-математической отделениеларыгар 14 улуустартан 200-тэн тахса оро үөрэнэр. 1992 сылга гимназияҕа общественной сағалаһыһынан культура кафедрата аһыллыбыта, гимназистар гуманитарнай наукалар уобаластарыгар киһи-аймах ситийилэрин кытта билсэр кыахтанналар. Национальной духовной культураны, нуучча тыһын үөрөтиигэ улахан больомто ууруллар. 1997 сылтан гимназияҕа Бүлүү регионун политологтарын кэтэхтэн оскуолатын филиала, Дьокуускайдагы университет нуучча тыһыгар уонна литератураҕыгар, саха тыһыгар, литературатыгар уонна национальной культураҕыгар кафедраларын филиалара үлэһитилэр. Соторутаағыта Үөһэ Бүлүү гимназията саға билингти дьэһэ кириини малааһынаабыта, ону кэлэр көлүөнэлэр Сьаллаах Фондалара үбүлээн туттарьыта.

Төҕүлү орто оскуолата 90 сааһын туолла. Сьччача бизе сьл анараа өттүгэр оскуола педагогтара эксперименны сағалаабыттар. Оҕолору үөрэти киинлэр дьоһурдарыгар, физическэй уонна психическэй сайдыыларыгар олоһурута. Оро дьоһурун сайыннаран туран, бэйэтин кыаһын иһинэн үөрэниэхтээх. Биер да үөрэнээччи баттанньм дии санаабат. Педагогтар үөрэх программатыгар көһөрүү киллэрдилэр. Саға предметтэр киллэрилиннилэр — информатика, риторика, 7-с кылаас оҕолоругар хардарыта көпсөтии психологиятын, иккис омук тыһын, журналистика, начертательнай геометрия курстары. Оскуолаҕа үөрэнээччилэр суоппар, ЭВМ операторо, оҕурут аһын, сибэккини үүнэрээччи, иһтэнньэ, столлар, художник-декоратор идэлэрин ыһахтарын сөп. Ювелирнай дьыаланы, муостан уонна мастан оһоһукутары баһылырга кыах баар. Үөрэнээччилэр аҕыс бастың үлэһэр Китайга Аан дойдутаағы быһстапкаҕа туруоруллубута. Оскуола айар коллективтара — уусуран самодеятельноһы араас көрүүлэр кыайылаахтара. «По-

лярная звезда» республиканской телевизионной конкурс лауреаттара бааллар. Ориентированная спортсменнар уонна туристар республикаҕа иккитэ чемпионнаабыттар, Красноярскайга, Санкт-Петербурга, Владивостокка, Казахстанга араас күрээтэһиилэргэ хаста да кыттыбыттар.

1995 сылга кэлэр көлүөнэлэр Сьаллаах Фондаларын үбүлээһинин биер көмгэ бизе оскуола тутулуубута: Чурапчы Дирингэр, Мэңэ-Хаңалас Чууйатыгар, Хаңалас Кыһыл Үрээр, Мэңэ-Хаңалас Сьыамагар уонна Алтайыаха Русское Устьетьгар. Тыа сирин оҕолоругар уонна учууталларыгар ити күүтүллүбөтөх бэлэх этэ, оччолорго ыарахан көмнэр этилэр. Тыа сирдэригэр саға аныгы оскуолалар эрэллээх маяк курдук сырдаталлар, сарсынньа эрэл үөскэтэллэр, барьыта оннун булуо дьэ.

Хаңалас улууһун Кэрдэм селотугар биер тыһыынча киһи олорор, оскуолаларын дьэһэ хараха быраыллар. Саға оскуоланы 1997 сылга малааһынаабыттар, бу тыа сиригэр улахан событиэ этэ. Кырдыаҕастар этэллэр: «Манньк оскуолаҕа куһаҕаннык үөрэни сааттаах». Кэрдэмгэ бастакы церковнай-приходской оскуола Качыкаат Николаевская тагаратын дьэһитин иһинэн сүүс сьыллаарыта аһыллыбыта. Оттон бүгүңгү үөрэнээччилэр оскуолаларыгар компьютернай кыахтаахтар, мини-типографиялаахтар, оннооҕор телестудиялаахтар.

Сунтаардаағы лицей республикаҕа үчүтэйдэртэн биердэстэрэ. Фонда үбүнэн тутулуубут саға үөрэтэр корпус 2750 квадратнай метр ивэнэх, кииз физкультурнай сағалаах, бэртээхэй остолобуойдаах, мастарыскайдардаах. Нэһиликтэртэн кэлбит оҕолор пансионаттара тас көстүүтүнэн самолету санатар. Ити лицей директора Олег Константинович Сосин бырайыагынан тутулуубута. Ааспыт сьыллаары 51 выпускниктан 47-тэ үрдүк үөрэх заведениеларын студенттара. Естественнэй уонна гуманитарнай предметтэргэ лицейистар дьирин уонна бизе билиилэри ыаллар. Түөрт тыһы үөрэтэллэр. Нуучча тыһын — нуучча тыһылаах оскуола программатынан, саха тыһын — национальной оскуола программатынан. Омук тыһылыртан — английскэй уонна французскэй. Ювелирнай производствон дьаныардаахтык үөрэтэллэр. Художественнай студия кыттылаахтарын живописистара быйыл сайын Комдрагметка быһстапкаҕа туруоруллубута. Лицейтэр 11 га сирдээхтэр, учууталларын кытта хоргуоппуй, дьэһимизин, хапчыста, моркуоп бэртээхэй үүнүүтүн ыаллар. Оскуола библиотекатын фондалара 26 тыһыынча кинигэлээхтэр. Лицей сэтте авто-техникалаах, 60 компьютердаах. Бу сьылтан ыла Сунтаар лицей үрдүк үөрэх колледжынан буолла. Киһи базатыгар икки сьл устата «гранительной производствотехнологията» идэтигэр бэлэмниир кыах үөскээтэ, үһүс курстан студенттар Дьокуускай физико-технической институтугар үөрэхтэрин салдыахтара.

Өктөмнө оскуолаларын историятыгар харыстабыллаахтык сыһыаннаһаллар. Бары педагогтар уонна үөрэнээччилэр тутарынан оскуола музейыгар билээххэ сөп. 1995 сыллаахха оскуола киһи билбэт буола уларыбыта, аныгы саға корпуска кириини малааһынаабыта. Өктөмнөөҕү оскуола-гимназия «97-сьл оскуола» Бүтүн Россиятаағы конкурс лауреата. Педагогтар тыа сирин оскуолатын усулуобуйатыгар үөрэнээччилэри интеллектуальной сайыннарыи концепциятын ыртан оҕордулар. Ол Интернет глобальной ситимигэр тахсыи, оскуола билингти библиотекалаах, онуоха хаччыйыи компьютеризированнай. Үөрэнээччилэр научнай-чинчийэр үлэһэн актыыбынайдык дьарьктаналлар, улуус, зона предметнэй олимпиадаларыгар, «Инникитэ харды» научнай-социальной программа конференцияларыгар ситийилээхтик кытталлар, үрдүк үөрэхкэ кириингэ экзаменнарга билилэрин таһыма үрдүгүн көрдөрөллөр, ол иһигэр республика таһыгар эмиз.

«Оскуолаларга мантан ордук бэлэҕи ким оҕорор кыахтаары!» дьэ СР Үөрэххэ министр Евгения Исеевна Михайлова кэлэр көлүөнэлэр Сьаллаах Фондалара республика уопсай орто үөрэхтээһинин оскуолаларыгар оҕорбутун ааған баран эһптит.

СОРСУННААХТЫК БУЛТААН!

(Бүтүүтэ. Иннин 1 стр. көр)

кэрдиллибит маска ыстыраап төлөнүөхтээх. Үтүөннэр, быстах да кэмгэ буоллар, сии олорор-сынньанар сирдэрбит буоллахтара дии. Биниги улууспутулар кэлэ-бара бөлөх биэрэр кэрэх мастардаахпыт, ытык сирдэрдээхпит. Ханна да тий — барыта бөх-сыыс, бытыылка-баанка, кир-хах. Итини бэйэбит көрүмүэтэ-питинэ ким да тастан кэлэн ыраастаан биэриэ суоҕа. Сорх нэһиликтэр аартыктарын үчүгэй баҕайытык огостон ололорлор. Ити көрүөххэ кэрэ. Онон олохтоох дьаһалталары кытары нэһиликтэр охотобществолара биир санаага киирэн ити боппуруоһу быһаар суолу тобулуохтаахтар.

Көңүллүүр система сааны нэһилиэстибэ быһыматынан регистрацията суох биэрэллэр дии эпитэ. Ити боппуруоһу нэһиликтэр

охотобществоларын председателлэрэ бэркэ дии билэллэр. Тоҕо диэтэххэ ким хас, ханнык саалаарын кумаарыга да киирбэтэх буоллаҕына истэ-билэ сылдыаллар. Онон нэһиликтэр охотобществоларын кытары ис дьыала от-делын көңүллүүр системата ыкса сибээстээхтик үлэлиэн наада. Өбүгэлэрбит үгэстэрин сөргүтөрбүт олус туһалаах дьыала. Куйуур күрүөтүн республикаҕа бастакылар ахсааннарыгар саҕалаабыпыт. Билигин күрэхтэһиитэ да суох куйуур тутан баран күөллэри бултуур дьон ахсаана биллэ эбиллэнэ. Муус анньан күөгүлээһингэ эмиз күрэх тэриллэн улахан сөргөхсийи тахса сылдыбыта. Ити олус үчүгэй, тохтогуму-охха наада. Аны сааскы өттүгэр булчуттар күрэхтэһиэлэрин өссө кизг далааһыннаахтык ытыахха наада.

Билигин саа сыаната олус ыараата. Браконьердартан тутуллубут саалары кэлин икки сылга куоракка киллэрэн атыылаабыттара. Дьинэр улууспут иһигэр тутуллубут саалары манна мистэттигэр атыылааһыны тэрийэр туһунан улуус мунньагар боппуруоста көтөдүүххэ наада. Оччоҕо улуус бюджетыгар ханнык эмэ харчы киириэ этэ. Ити боппуруостары ута-лыппакка быһаарыахха наада.

Усуһуос төлөөһүнүн бэрээдэктиэххэ, төлөөбөт дьонго кытаанах мизэрлэри, устууга тийэ туттуохха. Быйыл куобагы көңүллээн улахан алҕаһы онордулар. Ситэ үөскүү-тэнийэ илгизэ бултууру бобуохха ол ону-гар мас көтөрүн көңүллүүххэ баара. Онон туох булт үөскүүрүн бэйэбит улууспуту-гар үөрэттиэххэ, билиэххэ, ол кэннэ көңүллүүххэ наада,

диэтилэр.

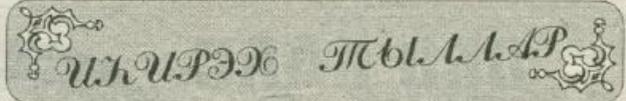
Конференцияҕа СР Экологияҕа министрин Бочуотунай грамоталарын уонна харыга кэтэр чаһыларын күөллэргэ балык үөскэтигигэр үтүө үлэлэрин иһин Новгородов Ф.И., Сивцев Н.Н., Марков Г.А. ылыллар. Республикаҕа булт обществотын председателэ К.А. Корякин бочуотунай грамоталарынан Куличкин С.С., Новгородов Ф.И., Мохначевский Р.Н. наҕараадаланылар.

Конференция сэтгэ киһилээх бырабылдьаннаһы, үс киһилээх ревизионнай комиссияны талла. Бырабылдьаннаһа председателин СР булчуттары уонна балыксыттары обществотын бочуоттаах чилиэс Ноговицын Алексей Ильич биир санаанан талылына.

Сотору кэминэн ытыллар республиканской съезке делегаттарынан Салбантан Карпов М.К., лесхоз директора Иванов Е.И. уонна Ноговицын А.И. талылынылар.

Алексей Ильич үлэтин бэркэ саҕалаата, киһиэхэ ситиһиллэри баҕарыабыт.

И.СИВЦЕВ



Күндүтүк саныыр доҕорбутун, табаарыспытын, улуус Ытык киһитин, дьонно үгүс үтүөнү онорбут чэпчэки илиилээх бырааһы **ВАСИЛИЙ ЕГОРОВИЧ НИКОЛОВА** 65 сааһын томточу туолбутунан истинник ээрдэлибит, киһи дьикэргэнигэр дьолу-соргуну, айымньылаах үлэни, үөрөһү, өрүү этэнигэ буолууну ис сүрэхтэн баҕарыбыт.

Баишевтар, Эверстовтар

Ытыктабыллаах **ЛИДИЯ ЕГОРОВНА АТЛАСОВА!** Эйиҥин үлэ, тыыл ветеранын урукку советскай, партийнай үлэһити 70 сааскын туолбуккунан истинник ээрдэлибит.

Өссө уһундук ололорго, доруобай буоларгар баҕарыбыт. **Хатырык нэһилиэгин олохтоох дьаһалтата, ветеринарын совета.**

Сердечно поздравляем своего коллегу, учителя биологии **СЫРОМЯТНИКОВА ПАВЛА ВЛАДИМИРОВИЧА** с большим творческим успехом — II местом в суперфинале конкурса «Учитель года - 2000» и победой в номинации «Свобода и демократические ценности в образовании».

От всей души желаем успехов в работе, большого счастья в жизни, здоровья, благополучия в семье.

Такоже благодарим всех, кто оказал искреннюю помощь в подготовке к конкурсу своего молодого коллеги Сыромятникова Павла Владимировича.

Коллектив Намской средней школы № 2

Күндү таптыыр күй-субай ийэбитин, эбээбитин, хос эбээбитин Герой-ийэ **ЖИРКОВА ЕВДОКИЯ НИКОЛАЕВНА** Нам селотун олохтооһун, 12 оҕо амарах ийэтин, 23 оҕо эбээтин, 2 сиз хос эбээтин 70 сааһын туолар өрөгөйдөөх үбүлүйүнэн итигитик-истинник ис сүрэхпиттэн ээрдэлибит!

Баҕарыбыт эйиэхэ, үтүө санаан хаһан да уостубатын, амарах сүрүөтүн сылааһа намыраабатын, түбүктээх үлэн түмүктээх буоллун. Халыг ойуур курдук аймах-билэ дьонун, үрдүк ойуур курдук үгүс үтүө дьонун, олоххо куруук өйүүр, субэлиир, көмөг-дьаһалыг иһин сүһүөхтээх бэйэбит сүгүрүйэбит, махтанабыт. Күндү киһибитигэр өссө да үйэ тухары мултүрүйбөт бүтүн оноруулаах, халтарыбат хатын ыйахтаах, чиргэл доруобуйаны, уһун-киэҥ үрдүк ыраас санааны. Биниги туспутулар ахсаабат кыһамныг, көмөг иһин барра махталбытын тиздэбит.

Өр сылларга олорон барыбытыгар өйөбүл-тирэх буол диин алгыс тыл үтүөгүн этэбит.

Эбэрдэни кытта кэргэниг, оҕолорун, сизинэрин, хос сизинэриг, кийииттэриг, кутуөттэриг, Магадантан Апокалар, Покровскайтан Харлампьевтар, Хатырыктан Татариновтар, Граф Вязьмитин Колпашиниковтар, Намтан Собакиннар, Колпашиниковтар.

БИЛЭРИИЛЭР РЕКЛАМА

Ат сьарҕата атыылыбын
Билсэр тел. 23-1-82

Здоровье - бесценный дар. Время - деньги. Если Вы во время подъема острых респираторных заболеваний хотели бы посетить улусную аптеку №8, но не успели, не расстраивайтесь. Вы можете сделать коллективную заявку по телефону 2-15-31 или 2-11-73 и работник аптеки №8 придет к Вам на работу в удобное время.

Саҕа дьылы көрсө харыйанан дьизэлэрин, тэрилтэлэрин киэргэтихтэрин баҕалаахтар Намнаағы лесхозтан булчучу билиэт ылыахтааххыт. Кэрдиллэр харыйа уһунуттан көрөн маннык сыаналардаах:

- 0,5 метртэн 1 метргэ диэри — 11 солк.
- 1,1 метртэн 2 метргэ диэри — 16 солк.
- 2,1 метртэн 3 метргэ диэри — 36 солк.
- 3,1 метртэн 5 метргэ диэри — 50 солк.

Билиэтэ суох харыйаны кэрдиттигэр таһаарыт хоромчуларын уон төгүл төлүүлэр уонна административнай ыстыраапка түһэриллэллэр.

Намнаағы лесхоз

БЫЫСТАПКАҒА БЫҢЫРЫ

Эллэй Сивцев аатынан художественной музейга, норуот маастара Сивцева Анастасия Егоровна 90-сааһын юбилейыгар анаан, Нам улуунун иискэ маастардарын айар үлэлэрин быыстапкага аһылына. Оскуола оҕолоругар, группа салайааччыларыгар уонна студенаарга кири аһаҕас.

Быыстапка олунньуга диэри үлэлиир.
Өрөбүл күннэрэ суббота, баскыһыанна.

Т. Бүрэ аатынан Бетүг орто оскуолатын коллектива оскуола урукку үлэһитэ, нэһилиэк ытык кырдыбаһа, Герой Ийэ, тыл ветерана ЕВСТАФЬЕВА Дария Егоровна ыраханник ыалдьан өлбүтүгэр оҕолоругар, сизинэригэр, аймактарыгар дирин кутурбамытын тиздэбит.	Доботторбутугар Людмила Владимировна уонно Иннокентий Никифорович Борисовтарга таптыыр аҕалара, үлэ, тыл ветерана ИВАНОВ Владимир Алексеевич ыраханник ыалдьан өлбүтүнэн дирин кутурбамытын тиздэбит. Москвадан Прокопьевтар.
Ытыктыр ыалбыт Герой ийэ ЕВСТАФЬЕВА Дария Егоровна ыраханник ыалдьан өлбүтүгэр оҕолоругар, сизинэригэр дирин кутурбамытын тиздэбит. Талланнар	Бииргэ үлэлиир коллегиябытыгар Егорова Елена Ильиничнага ыраах Черский олохтооҕо тапталлаах убайа ЕГОРОВ Любомир Ильич хомолтолоохтук өлбүтүнэн дирин кутурбамытын тиздэбит. «Канчээри» дьаһалта - сад коллектива
Аймактыгыгар, Дьокуускай к. олохтообор Эверстова Мария Игнатьевнага тапталлаах уола Оленюк бөһ. олохтооно ЭВЕРСТОВ Игнатий Михайлович үлэһити ыалдьан өлбүтүгэр дирин кутурбамытын тиздэбит. Гуляевтар, Егоровтар, Татьяна Кондратьевна	

ААҒААЧЧЫЛАР БОЛБОМТОЛОРУМАР

«Энсиэли» хаһыат ахсынньы 14 күнүнээҕи нүөмэрэ тахсыбатаһын төрүөтүнэн Интернет нөҕүө редакция компьютердарыгар «Master Word 97 Thus.» диин ааттаах вирус киирэн болэмнэммит материаллары барытын сотон кабыспытэ буолар. Бу вирус өссө 2-3 ый анараа өттүгэр компьютерга киирэн баран часовой механизмнаах буюмга курдук туһааннаах бириэмэни кэтээн сыппыт. Ону специалистар, хомойуох иһин, хойутаан билэниэр сэрэтин чэппиэргэ эрэ тиксэрдилэр.

Вирус киирбитин түмүгэр улуус, Дьокуускай куорат үгүс тэрилтэлэригэр компьютердарга баар албах информация сотулунна. Холбуура, экономика, үөрэх управленилларыгар, «Сахателеком» бухгалтериятыгар, улуспоһа уода, бухгалтерскай отчуоттар, атын материаллар суох буоллулар.

Саҕа технология, биллэн турар, бары өттүнэн кэрэхсэбиллээх, ол эрээри компьютернай вирустар моһуоктааччылар. Муус устар 26 күнүгэр «Чернобыльская» вирус уууктан алдырхайы онорон сөп. Биниги маннык вирустар хаһыат сөптөөх кэмгэр тахсан иһэрин мэхэй-дэбэттэрин туһугар кыахпыт баарынан кыһанаахпыт, онуоха саҕаттан — саҕа антивируснай программаны булар иһэрбит эрэйиллэр. Бу түбэлтэҕэ үөһэ ыйылыбыт вирус саҕа айыллыбыт буолан кыайан биллибэккэ, туоратыллыбакка хаалла.

Редакция.

С 11 декабря 2000 г. по 1 июня 2001 г. установить «зимний» режим работы для магазинов Намского Улуста:

1. Для продовольственных магазинов с. Намцы
 - с 9.00 до 18.00
 - обед 14.00-15.00
 - выходной - воскресенье
2. Магазины «Хлеб»
 - с 9.00 до 20.00
 - без обеда
 - без выходных
3. Магазины «Гастроном», «Юбилейный»
 - с 9.00 до 19.00
 - без обеда
 - без выходных

4. Столовая «Сандаль»

- Обед 12.00 - 15.00
- Ужин 17.00 - 19.00

5. Кулинарный магазин столовой «Сандаль»

- с 10.00 до 19.00
- обед 14.00-15.00
- выходной - воскресенье

6. Кафе «Сахарка»

- с 18.00 до 24.00
- выходной понедельник, вторник

7. Для наследственных магазинов

- с 10.00 до 18.00
- обед 13.00-14.00
- выходной - воскресенье

Намнаағы типография уларытыллыбыт уонна 2000 сыл ахсынньы 6 күнүгэр диэри саҕа киллэриллибит телефоннардаах тэрилтэлэр, квартиралар нүөмэрдэрин справочнигыгар бэчээттээн таһаарда.

САҢА ҮЙЭНИ САҢА СПРАВОЧНИКТААХ КӨРСҮН, САҢА ДЬЫЛЫНАН, САҢА ҮЙЭНЭН БЭЙЭ БЭЙЭБИТИН ҮӨРЭ-КӨТӨ ЭВЭРДЭЛЭЙИҢ! ИТИНИ ТЭНЭ БУ ААТТААХ БЭЛЭХ БУОЛУОН СӨП ЭВЭЭТ!

Справочнигы сибээс отделениеларыттан, общественнай тардатааччылартан атыылаһыҥ. Сыаната баара эрэ 50 солк.

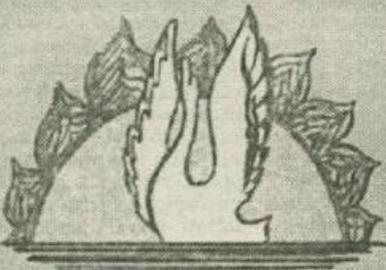


Выпущен справочник телефонных номеров Намского улуса (с дополнением). Включены номера всех телефонов улуса по состоянию на 6 декабря 2000 года.

Цена 50 рублей.
Спрашивайте в отделениях связи, у общественных распространителей.

Намская типография к Новогодиным праздникам реализует:
- грамоты, дипломы с Новогодней символикой;
- бумага рулонная, газетная - 1 рубль, писчая - 3 рубля, рисовальная - 5 рублей за 1 погонный метр

СПРАВОЧНИК ТЕЛЕФОНОВ НАМСКОГО УЛУСА (С ДОПОЛНЕНИЕМ)



РЕДАКТОР СОЛБ. Г.К.ЭВЕРСТОВ

ОТДЕЛЛАР: информация, сурук, төрүт культура, иллюстрация уонна реклама (секретариат) — 21496; ; бухгалтерия — 21332; факс — 21332; «НАМ» ТРК — 21632; редакционной издательской система — 21141

Тэрийэн таһаарааччылар: СР Правительство, Нам улуунун дьаһалтата, редакция коллектива. Маассабай информация средстволарын туһунан РФ Сокуоннарын туһунан хонтуруоллуур уонна регистрациялыыр РФ бэчээткэ Госкомитетин СР региональной управлениетыгар регистрацияламмыт нүөмэра — **И 0085.**

Сурукка ааккытын-суолугутун, үлэһитин, дьизит аадырыһын чопчу ыйыҥ.
Автор этэрэ хаһыат санаатынын мэлдьи биир буолбат.

“ЭНСИЭЛИ” - Нам улуунун хаһыата.
678380, Саха Республиката, Нам с., Октябрьскай ул. 1.
E-mail: editor62@sakha.ru

Талылына уонна таһылына “Энсиэли” хаһыат редакционной-издательской систематыгар.
Хаһыат Дьокуускайга “Сахаполиграфиздат” НИПК бэчээттэнэ, Орджоникидзе ул. 38. Формата А3. Кээмэйэ 1,0 бэчээт. лисс.
Индексэ — 54889. Тираһа — 2226
Бэчээкэ илии баттанна — 12:00 ч. 20.12. 2000
Сакааһын №-рэ — 148